

השתלמות רכזי קריאה בהנאה – מפגש 2 בהנחיית ורד כרמל

השוואה בין השפה למוזיקה – כיצד הסיפור והמנגינה נפגשים במוח, בלב ובחווייה הלימודית.

🌿 מבוא: היכן נפגשות השפה והמוזיקה במוח

- **השפה פועלת בעיקר באונה השמאלית – אחראית על סדר, לוגיקה ומבנה.**
- **המוזיקה פועלת בשתי האונות:**
 - הקצב – באונה השמאלית (מסדר, מארגן, יוצר עקביות).
 - המלודיה – באונה הימנית (רגש, השראה, דמיון, רוגע).
- שילוב בין השניים יוצר פעילות מוחית מאוזנת, חווייתית ומלאה עניין.
- פעילות מוזיקלית מאתגרת – מגבירה ריכוז, מעורבות וקשב, גם אצל ילדים עם קושי רגשי או קשב וריכוז.

🎵 שלושה היבטים להשוואה בין סיפור למוזיקה

1.

מבנה היצירה = מבנה הסיפור

כמו שלספר יש מילים, משפטים, פסקאות ופרקים – כך גם ליצירה מוזיקלית יש משפטים, נושאים ופסקאות מוזיקליות. הבנה של מבנה היצירה מפתחת הקשבה, סבלנות ויכולת ניתוח.

דוגמאות:

- Grieg – Norwegian Dance No. 2
[לצפייה ביוטיוב](#)
פעילות: תנועות ידיים לפי משפטים מוזיקליים – קצב איטי ומהיר לסירוגין.
- רחמינוב – פולקה איטלקית
[לצפייה ביוטיוב](#)
הקשבה עם/בלי הפסקות – זיהוי המשפטים המוזיקליים כמו בסיפור עם פסקאות.

2.

דינאמיקה = אינטונציה של סיפור

כשמספרים סיפור, אנחנו מדברים פעם חזק ופעם חלש, לפעמים בדרמטיות ולפעמים ברכות. גם המוזיקה "מספרת סיפור" באמצעות: **מלודיה, קצב, גוון, טמפו וסגנון.**

דוגמאות:

- Grieg – Norwegian Dance No. 2
שילוב תנועה ובובות – נושא "שמש וגשם".
- סלטורו – חילזון ונחליאלי
[לצפייה ביוטיוב](#)
ניגוד בין **סטקטו** (קצר וחד) ל**לגטו** (זורם ורך).

• Bizet – Suite No.2 from L'Arlésienne

[לצפייה ביוטיוב](#)

ניגוד ברור בין חלש לחזק.

פעילות: האזנה, זיהוי, ודיון – "לאיזה סיפור זה יכול להתאים"?

3.

סגנון מוזיקלי = סגנון ספרותי

כמו שיש ספרות מתח, רומנטיקה, קומדיה או דרמה – כך גם במוזיקה יש סגנונות שונים: מג'וריים, מינוריים, דרמטיים או שמחים.

כל סגנון משפיע עלינו **במוח, בגוף ובלב** – בדיוק כמו סוג סיפור שונה.

פעילויות חווייתיות

1. **מנגינה פשוטה להפעלה:**

[לצפייה ביוטיוב](#)

○ בכל פעם שהמנגינה "מציצה" – מציצים או מרימים ידיים.

2. **רונדו וניציאנו Scaramucce –**

[לצפייה ביוטיוב](#)

תרגיל חיקוי ותנועה לפי מבנה א-ב-א:

○ א – אני תנועה (כמו חצוצרה), אח"כ אתם.

○ ב – גלגול ידיים וקידה.

○ ג – מחיאות וסיבוב.

3. **ואלס – גריג**

[לצפייה ביוטיוב](#)

הדגמה עם בובה בקונס – תנועה איטית ומהירה לסירוגין, תחילה עם הידיים ואחר כך עם כל הגוף.

מחקרים עדכניים: מוזיקה, שפה וגמישות מוחית

1. **בר-אילן – מוזיקה וקשב בקריאה (מדג'ר, גזולי, שובל ומנור):**

ילדים עם ADHD משפרים את הקשב והריכוז בזמן קריאה כשמושמעת מוזיקה קצבית ברקע. המוזיקה מרגיעה את המערכת האוטונומית, משחררת עומס וממקדת את הילד במשימה. לעומת זאת, אצל ילדים ללא ADHD האזנה למוזיקה בעת קריאה דווקא מפחיתה את הדיוק. המחקר מצביע על כך שהמוזיקה יכולה **להתאים את עצמה לצורכי המוח** ולסייע בלמידה מותאמת.

2. **אוניברסיטת תל-אביב – השפעת המוזיקה על מבנה המוח:**

האזנה למוזיקה מובנית משנה את המבנה הנורולוגי של המוח ומשפיעה על אזורי שפה, חשיבה, סדר, חשבון וחשיבה חברתית. המסקנה: מוזיקה היא **כלי המשפיע על התפתחות המוח כולו** ולא רק על תחום הרגש.

3. **נורמן (1978) – מחקר האונות והמוזיקה:**

נמצא כי המוח מעבד כל מרכיב במוזיקה באזור שונה:

• ריתמוס – בצד השמאלי של המוח (cortex rhythm)

- פעמה – (beat) בצד הימני
 - צליל – (tone) מעובד כשפה, באונה השמאלית
 - מלודיה – מעובדת באונה הימנית, במרכז השמיעה
- כך שהשיר נחלק במוח לשניים: **המבנה וההרמוניה – שמאל, הרגש והמלודיה – ימין**.
ניסוי נוסף הראה כי תינוקות הגיבו שונה לשפה ולשיר:
הצד השמאלי הופעל בעת שמיעת דיבור, והימני – בעת שמיעת שירה (יהודה, 2004).

4. מירזניק – "המוח הגמיש:"

המחקר מצא כי המוח **בנוי באופן פלסטי**, משתנה ומתעצב בהתאם לחשיפה לגירויים.
בעלי חיים שנחשפו לטון אחד בלבד פיתחו **מפה עצבית אחת** לעיבוד הצליל,
בעוד שבעלי חיים שנחשפו לתבנית של **שישה טונים** – פיתחו **מפה עצבית מורכבת** המזהה מנגינה שלמה.
המסקנה: ככל שהמוזיקה עשירה ומורכבת יותר – כך מתפתחות **מפות מוחיות עשירות ומורכבות יותר**.

סיכום

השפה והמוזיקה הן שתי מערכות תקשורת שמדברות עם אותם חלקים במוח –
כשהן נפגשות, הן מעוררות את הסקרנות, מעמיקות את ההבנה ומעניקות לילד חוויה רגשית, קוגניטיבית
ואמנותית שלמה.

@כל הזכויות שמורות: דעת-שילוב אמנויות

דעת-שילוב אמנויות, בהנהלת- ורד כרמל
מנהלת משרד – אור קל-שובל: 052-6260234
מנהלת הקורסים – נורית וייס-לוי: 054-8004945
www.DaatArt.co.il idaatart@gmail.com